

BADÓ ATTILA – LŐRINCZI JÁNOS – PATYI ZSÓFIA*

A magyar joghallgatók motivációi, céljai, életstratégiái egy empirikus vizsgálat alapján

A magyar joghallgatókra vonatkozó jogszociológiai kutatások a szakirodalom elemzése alapján fokozatos bővülést mutatnak az elmúlt évtizedekben. Míg a szocializmus időszakában mindenekelőtt a jogásztársadalom egészére irányuló empirikus vizsgálatok keretében¹, vagy a felsőoktatásban tanulóakra fókuszáló kutatásokban² jutottak szerephez az ilyen irányú vizsgálatok, ma már több, kifejezetten a joghallgatók társadalmi háttérét, motivációit, karrier útjait vizsgáló tanulmány áll rendelkezésünkre.³

Az egyik legátfogóbb, a hallgatók rekrutációját, a szak és szakmaválasztást, a hallgatók társadalmi háttérét, valamint énképét, professzió-képét elemező tanulmány végkövetkeztetését Fónai Mihály foglalta tömören össze: „Az eredmények alapján meghatározó módon középosztályi háttérű, szilárd, konzisztens professzió-képpel, magas önelvárással bíró hallgatói csoport bontakozik ki a szemünk előtt, akik között meghatározó a nők aránya, és egyre magasabb a budapesti képzőhelyeken tanulóké, akik a végzés után a fővárosban dolgoznak – a főváros a vidéken végzetteket is erősen vonzza. Ezeket az eredményeket erősítik meg az országos Diplomás Pályakövető Rendszer adatfelvételei is.”⁴

Ugyanakkor az elmúlt néhány évben olyan változásoknak lehettünk tanúi a jogászképzésben, melyek a joghallgatók motivációira, társadalmi háttérére, teljesítményére, énképére feltételezéseink szerint elementáris hatást gyakoroltak.

---

* DR. BADÓ ATTILA, egyetemi tanár, SZTE ÁJTK Összehasonlító Jogi intézet – DR. LŐRINCZI JÁNOS – DR. PATYI ZSÓFIA, egyetemi tanársegéd, SZTE ÁJTK Összehasonlító Jogi Intézet

¹ ANGELUSZ RÓBERT – BALOGH ZOLTÁN – KÖRMENDY MÁRIA – LÉDERER PÁL, SZÉKELYI MÁRIA: *A jogászság társadalmi helyzete és szakmai életútja (Kutatási beszámoló)*. Oktatási Minisztérium Marxizmus-Leninizmus Oktatási Főosztálya. Budapest, 1977.

² ANDORKA RUDOLF: Az egyetemi és főiskolai hallgatók társadalmi összetétele, 1898–1942. *Statistikai Szemle* 57. évf. 2. 1979. 176–198. pp.

³ FÓNAI MIHÁLY: *Végzett hallgatók rekrutációja és motivációi, 2001–2004*. Kézirat. Debrecen, 2005. FÓNAI MIHÁLY: *A Debreceni Egyetem Állam-és Jogtudományi Kara elsőéves hallgatóinak rekrutációja, valamint szak- és pályaválasztási motivációi*. Kézirat. Debrecen, 2007. FÓNAI MIHÁLY: *A jogi-és igazgatási képzési területen végzettek elhelyezkedésének presztízs-szemponjtjai*. In: Garai Orsolya – Horváth Tamás – Kiss László – Szép Lilla – Veroszta Zsuzsanna (szerk.): *Diplomás pályakövetés IV. Frissdiplomások*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. Felsőoktatási Osztály. Budapest, 2010. 27–244. pp. KELEMEN LÁSZLÓ: *Joghallgatók a jogról*. Sprinter Kiadó. Budapest, 2009.

⁴ GARAI ORSOLYA – HORVÁTH TAMÁS – KISS LÁSZLÓ – SZÉP LILLA – VEROSZTA ZSUSZANNA (szerk.): *Diplomás pályakövetés IV. Frissdiplomások*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. Felsőoktatási Osztály. Budapest, 2010. 352. p.

A kutatás célja, kiindulópontja

Tervezett kutatásunk célja az volt, hogy átfogó ismereteket nyerjünk a hazai joghallgató társadalomról. Célunk a joghallgatók (mindenekelőtt közjogi) jogismeretének, attitűdjének, motivációinak és az Alaptörvényben megjelenő értékekre vonatkozó preferenciáinak feltárása volt. Ugyancsak céljaink között szerepelt, hogy a magyar jogászképzés hatékonyságára vonatkozó ismeretekhez jussunk, mely mind az Állam- és Jogtudományi karok, mind a jogalkotó számára hasznosítható ismereteket nyújthat.

Vizsgálatunkat részben az általunk 1996 decemberében Szegeden a József Attila Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Karán, valamint 1997 nyarán a németországi göttingen-i egyetemen joghallgatók körében végzett összehasonlító jogszociológiai felmérésre alapoztuk. E korábbi vizsgálat során a hallgatók attitűdjeit, motivációit, elhivatottságát elemeztük a jogász pályával kapcsolatban.

A 2018-as kutatás azonban nem pusztán e korábbi vizsgálat megismétlésére szorított, hanem a vizsgálati keretek jelentős kibővítésével egy jóval átfogóbb, nagy mértékű elvégzett kutatásra tett kísérletet.

A kutatás módszertana

2017-ben és 2018-ban vizsgálatot végeztünk a magyarországi jogászképző intézmények bevonásával, így nyolc képzőhely 1150 hallgatója válaszolt a kérdőívünkre. A vizsgálat célcsoportjai az első és a negyedéves joghallgatók voltak, az 1150 főből 679 elsőéves és 379 negyedéves hallgató volt. 92 fő nem adta meg az évfolyamát. A joghallgatók lekérdezésekor a csoportos önkitöltős kérdőív formát választottuk, így a hallgatók egy, a kérdőívet jól ismerő koordinátor segítségét kérhették mindkét esetben, ha értelmezési problémával találták szemben magukat.

A kérdőív 46 zárt, valamint 13 nyitott kérdést tartalmazott. A válaszadás önkéntesen, név nélkül történt. A minta kiválasztása véletlenszerű volt az első és a negyedéves joghallgatók körében.

A kérdőív követéses vizsgálatra alkalmas kérdéseket tartalmazott, így lehetőségünk nyílik a közel jövőben ismételt lekérdezni ugyanezen hallgatókat, megismerve az esetleges attitűdváltozásokat.

A motivációs vizsgálat célja

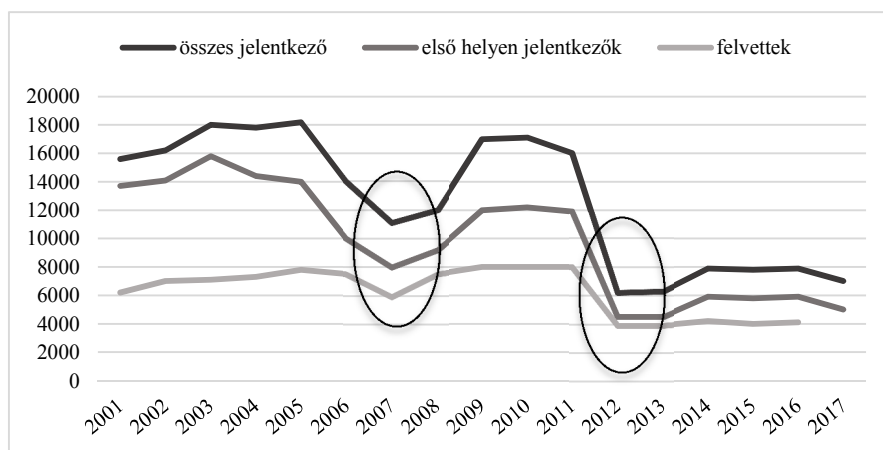
Jelen tanulmányban a kérdőíves kvantitatív vizsgálat azon eredményeit mutatjuk be, ami a joghallgatók jogi pályára kerülésének körülményeit, és a pályával kapcsolatos elképzeléseit mutatja be. Kérdéseinkkel arra kerestük a választ, hogy a joghallgatók pályaválasztását mi befolyásolja elsősorban. Vajon érdeklődésük, vagy valamilyen külső (pl. szülői) ráhatás eredményeként született meg bennük a döntés? Ugyancsak megvizsgáltuk, hogy miként vélekednek a hallgatók a különböző hivatások (azon belül a jogász hivatás) presztízsről, mely a motivációt alapjaiban meghatározhatja. Vizsgáltuk továbbá elképzeléseiket abban a tekintetben is, hogy a jogász pályákat presztízszempontból

hogyan értékelik. A „belső” presztízssztruktúra feltárásával összefüggésben távlati elképzeléseikről is képet kívántunk kapni.

2012-ben a jogászképzés területén jelentős változás következett be annak a kormányzati döntésnek a hatására, mely minimalizálta az államilag finanszírozott helyeket a jogászképzésben, aminek közvetlen hatását az alábbi grafikon jól mutatja.

1. sz. grafikon

A jogi képzési területre jelentkezők és felvettek országosan 2001 – 2017

A fenti változások a jogászképzés iránti érdeklődés jelentős csökkenését eredményezték. Az érdeklődés csökkenésével párhuzamosan az is megfigyelhető volt, hogy a fizetős képzésekre országosan lényegesen alacsonyabb átlagpontoszámokkal kerülhettek be hallgatók. Hipotézisünk szerint e változások a kutatás más részeiben mért jogismereti szintre, vagy a hallgatók szociális helyzetére jelentősebb hatást gyakoroltak, mint a jelen tanulmányban vizsgált elemekre. Feltételezésünk szerint ugyanakkor e területen is szükségszerűen változást mérhetnénk, ha lenne összehasonlítási alapunk. Mivel jelen kutatás megismétlésére a jövőben készülünk, előzményként pedig csak a már említett szegedi, több mint 20 éve elvégzett vizsgálatunk eredményei állnak rendelkezésre, ezért a mért adatok összehasonlító elemzésére csak korlátozott módon van lehetőség.

1. A jogász hivatás melletti elköteleződés

Vizsgálatunk első kérdése arra irányult, hogy a joghallgatókban mely időszakban született meg az elhatározás, hogy a jogász hivatást válasszák. E döntés minél távolabbi időszakban születik, a hallgató kézenfekvő módon annál erősebb motiváltsággal kerül felvételre, és feltételezésünk szerint annál nagyobb elhivatottságot érez a jogász pálya iránt. Úgy tűnik, hogy a hallgatók túlnyomó többségében a középiskolai tanulmányok során született meg az elhatározás arra, hogy a jogi egyetemre felvételizzenek. A hallgatók 1/5-e ugyanakkor ennél korábban, már az általános iskolában meghozta ezt a döntést.

A 2018-as vizsgálatban a joghallgatók 20,5%-a általános iskolában, 61,3%-a középiskolában, 7,3%-a közvetlenül a jelentkezési lap kitöltésekor, s mindössze 3,1%-a munkavállalást követően döntötte el, hogy jogász szakra jelentkezik.

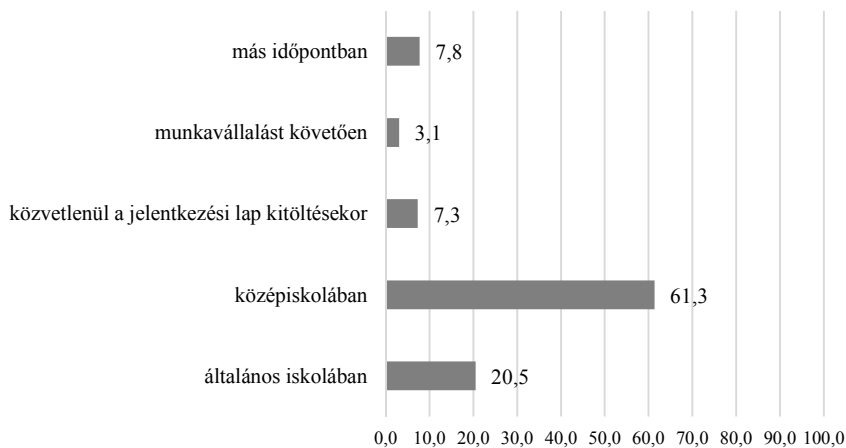
1. sz. táblázat

Mikor döntötte el, hogy jogi egyetemre jelentkezni?

	%
általános iskolában	20,5
középiskolában	61,3
közvetlenül a jelentkezési lap kitöltésekor	7,3
munkavállalást követően	3,1
más időpontban	7,8

2. sz. grafikon

Mikor döntötte el, hogy jogi egyetemre jelentkezni?

2018-ban a „más időpontban” döntöttek kategóriájába tartoznak, – ami a minta majdnem 8%-át jelenti – azok a hallgatók, akik egy másik BA szak elkezdése vagy elvégzése után, illetve felsőfokú szakképzés után jelentkeztek a jogi egyetemre. Jellemzően a Munkaügyi és társadalombiztosítási szak, illetve a Jogi asszisztens képzés után történt a jelentkezés. Ebbe a kategóriába tartoznak azok is, akik egy másik egyetemen, más szakon kezdtek el felsőfokú tanulmányokat, de abbahagyták és így jelentkeztek a jogi karra.

Más hivatás, foglalkozás a hallgatók válaszai alapján 62,9% esetben fordult elő, kizárólag csak a jogi pályára 37,1%-uk készült.

2. Célzott pályaválasztás, vagy hivatások ütköztetése?

Azt is megkérdeztük a hallgatóktól, hogy felmerült-e más hivatás a pályaválasztáskor.

2. sz. táblázat

A jogászi pálya mellett felmerült más hivatás is a pályaválasztásodkor?

	%
nem	37,1
igen	62,9

3. sz. táblázat

Milyen más hivatás merült fel benned komolyabban pályaválasztáskor?

	%
[közgazdász]	16
[tanár]	12
[orvos]	9
[történész]	10

A felsorolt foglalkozások közül közgazdász (16%) és a tanári (12%) pálya a két leggyakrabban említett foglalkozás, annak ellenére, hogy 2018-ra az 1996-os szegedi vizsgálathoz viszonyítva mindkét pálya említési aránya nagymértékben csökkent. Az orvosi, és a történelmi pálya 2018-ra jóval népszerűbb lett, mint 1996-ban volt, többen választották ezeket a foglalkozásokat alternatívaként. Az alternatív foglalkozások választása bizonyára összefügg az értékelés időpontjában az adott foglalkozás népszerű-

ségének, társadalmi megítélésének, presztízsének értékelésével is, így az alternatív foglalkozásválasztásban megjelennek ezek a változások is.

Nyitott kérdés formájában is kerestük a választ arra, hogy milyen más hivatás, foglalkozás merült fel azoknál a hallgatóknál, akik nem kizárólagosan csak a jogi pályára készültek a felvételi jelentkezést megelőzően. A kapott eredmény nagyon sokszínű, szinte minden terület képviselve van, az agrárjellegű foglalkozásoktól kezdve a műszaki foglalkozásokon át a humán (pszichológus, szociológus, politológus) foglalkozásokig, de megjelennek a művészeti foglalkozások is, mint például a zenész, zenetörténész, táncos, de pl. a rendőr is.

3. Szülői támogatás

A válaszadó joghallgatók szülei általánosságban egyetértettek gyermekeik pályaválasztásával, 65,2% nagyon egyetértett, 30,1% egyetértett. Mindössze 4,1% jelezte, hogy szülei nem igazán értettek egyet a pályaválasztásával, illetve 0,5%-uk szülei kifejezetten elleneztek a jogi pályát. Összességében tehát a szülők támogatták gyermekeik jogi tanulmányait. A szülők 95,3%-a egyetértett vagy nagyon egyet értett gyermeke választásával.

4. sz. táblázat

Szüleid mennyire értettek egyet a jogi egyetemre történő jelentkezéseddel?

	%
egyáltalán nem értettek egyet	,5
nem igazán értettek egyet	4,1
egyetértettek	30,1
nagyon egyetértettek	65,2

A szülők a válaszadó hallgatók 29,9%-át befolyásolták a pályaválasztásban, 70,1%-ukat nem. A korábbi 1996-os szegedi vizsgálathoz képest nőtt azok aránya, akiket a szülei nem befolyásoltak a választásukban, vagyis egyfajta „önállósodási” folyamatot figyelhetünk meg, ahol a szülők egyre nagyobb arányban a gyermekükre bízzák leendő foglalkozásuk kiválasztását.

5. sz. táblázat

Befolyásoltak szüleid pályaválasztásodban?

	%
nem	70,1
igen	29,9

4. Humán érdeklődés, vagy reál beállítottság?

Ahogy az 1996-os vizsgálatnál, így most is kíváncsiak voltunk arra, hogy a joghallgatók mennyiben tekinthetők humán, vagy reál érdeklődésűnek. A 90-es években a magyar és német hallgatók összehasonlító vizsgálatakor azt a megállapítást tehetjük, hogy a német hallgatók jellemzően racionális beállítottságúak, és kevésbé humán érdeklődésűek, mint a magyar joghallgatók.⁵

A 2018-as vizsgálatban nem sok változást mutat az 1996-os eredményekhez képest. A válaszadók 85%-ának a történelem volt az egyik kedvenc tantárgya a középiskolában, 54%-nak a magyar irodalom és nyelvtan, 60% az idegen nyelvet jelölte meg szeretett tárgyként, 17% a matematikát, 22% a földrajzot, 16% a művészeti tárgyakat, s a joghallgatók 13%-a a biológiát jelölte meg. Legkevesebben a fizikát és a kémiát jelölték meg kedvenc tantárgyként, a válaszadók mindössze 5%-a jelezte, hogy kedvenc tárgya a fizika. A kémiát pedig szintén kevesen, a válaszolóknak csak 6% tartotta szeretett tantárgyának.

6. sz. táblázat

Kedvenc tantárgyak a középiskolában

	%
[Történelem]	85
[Idegen nyelv (angol, német, francia, olasz, stb.)]	60
[Magyar irodalom és nyelvtan]	54
[Földrajz]	22
[Matematika]	17
[Művészeti tantárgyak (rajz, ének-zene, művészettörténet, stb.)]	16
[Biológia]	13
[Kémia]	6
[Fizika]	5

5. Motiváció

A jogász pálya választását több tényező is befolyásolta, befolyásolja. Arra kerestük a választ, hogy a hallgatókat mi motiválja leginkább, amikor a jogász pálya mellett döntenek.

⁵ BADÓ ATTILA – FEITH HELGA: *Magyar joghallgatók motivációs vizsgálata*. Jogelméleti Szemle. 2000/ 4. szám. <http://jesz.ajk.elte.hu/bado4.html>

7. sz. táblázat

A joghallgatók pályaválasztását befolyásoló tényezők megoszlása (a hallgatók %-ában)

	egyáltalán nem volt fontos	nem volt fontos	fontos volt	nagyon fontos volt	fontos és nagyon fontos együtt
magas társadalmi presztízsi pálya	3,4	10,2	53,9	32,5	86,4
szülői nyomás	47,7	30,3	16,6	5,5	22,06
jobb távlati munkalehetőségek	2,8	5,0	39,2	53,1	92,27
szülők, testvér, barát példája	38,4	27,5	24,6	9,6	34,2
jó kereseti lehetőség	1,5	7,4	48,8	42,3	91,1
a felvételi tantárgyak miatt	16	26,9	39,6	17,5	57,1
doktori cím	11	27,2	37,8	24	61,8

Ahogy a fenti táblázat adatai mutatják a „*Jobb távlati munkalehetőségek*” és a „*Jó kereseti lehetőségek*” is 90% feletti fontosságot értek el, (mindkét tényezőt a hallgatók több, mint 90%-a fontosnak tartotta) és a „*pálya presztízse*” is fontos tényezőnek bizonyult a jogi pálya választásakor.

Ahogy az utolsó sor adataiból látszik, jelentősebb motiváló tényezőnek bizonyult még a megszerezhető „*Doktori cím*” és a felvételnél figyelembe vett tantárgyak, ugyanakkor a „*szülő, testvér, barát példájának*” fontossága és a „*szülői nyomás*” nem számítanak erős motivációs tényezőnek.

6. A jogász hivatás értékelése

Fontos kérdésnek tartottuk és tartjuk annak vizsgálatát, hogy a joghallgatók hogyan látják, hol helyezik el leendő szakmájukat más értelmiségi pályákhoz viszonyítva. Öt értelmiségi foglalkozást – orvos, középiskolai tanár, mérnök, jogász, közgazdász – választottunk ki, amelyeket rangsorolni kellett három különböző szempont – társadalmi presztízis, anyagi megbecsültség és a végzés utáni elhelyezkedési lehetőségek – szerint. A következő táblázat azt mutatja, hogy az egyes foglalkozásokat milyen arányban jelölték első, második, harmadik, negyedik és ötödik helyen 2018-ban.

8. sz. táblázat

A társadalmi presztízs rangsora (válaszadók %-ában megadva)

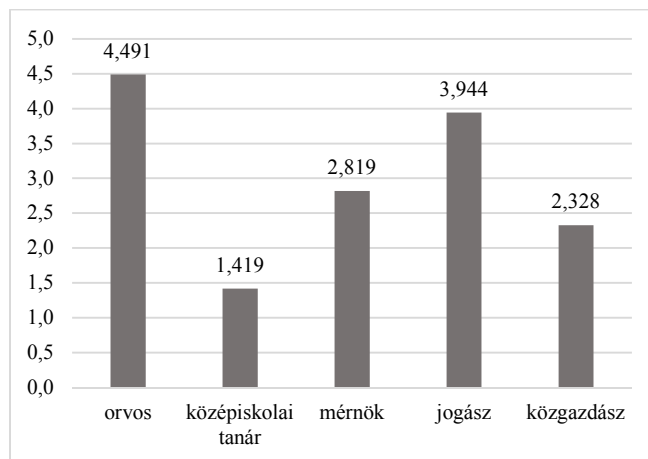
	orvos	középiskolai tanár	mérnök	jogász	közgazdász
	%	%	%	%	%
1. hely	70	4,1	3,3	20,8	1,9
2. hely	18,6	2,3	11,1	61,4	6,5
3. hely	4,7	4,3	53,6	11,1	26,3
4. hely	3,9	10,1	28,1	4,8	53,1
5. hely	2,8	79,1	4	1,9	12,2

Már a táblázat adataiból látszik, hogy az orvosokat és a jogászokat jóval nagyobb arányban tették a rangsor elejére, és kisebb arányban a rangsor végére, mint a többi foglalkozást, vagyis társadalmi presztízs szerint e két foglalkozás kiemelkedik a többiek közül a jogászhallgatók szerint.

A könnyebb értelmezhetőség kedvéért presztízspontszámokat hoztunk létre az első, második, harmadik, negyedik és ötödik helyek százalékos értékeiből, úgy, hogy az első hely százalékos értékét megszoroztuk 5-tel, a második helyét 4-gyel, a harmadikét 3-mal, a negyedikét 2-vel, az ötödikét 1-gyel, majd összegzés után az összeget elosztottuk 100-zal. Ha mindenki (100%) az első helyre tenne egy foglalkozást, akkor $100\% \cdot 5 / 100$ értéke 5 egész lenne, vagyis a presztízst kifejező mérőszám maximális értéke 5, míg, ha mindenki az utolsó helyre tenné az adott foglalkozást, akkor $100\% \cdot 1 / 100$, azaz 1 egész lenne a legkisebb érték a skálán. Az így kialakított skála tehát 1 és 5 közötti értékkel fejezi ki az adott foglalkozás presztízsét.

3. sz. grafikon

A foglalkozások társadalmi presztízspontszáma

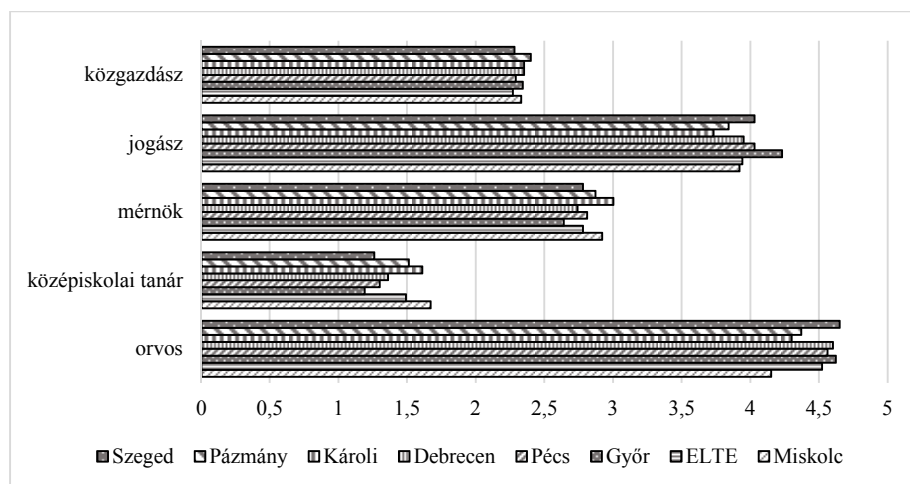

A fenti diagram megerősíti az előző megállapításunkat, miszerint az orvosi mellett a jogász-pálya presztízsét kiemelkedőnek értékelték a jogáshallgatók, így az orvos – jogász – mérnök – közgazdász – középiskolai tanár sorrend alakult ki. A jogáshallgatók leendő szakmájuk társadalmi presztízsét tehát jónak értékelik – az orvosok után második helyen a felsorolt szakmák között.

Ahogy a következő grafikon mutatja, képzőhelyek szerint vizsgálva a társadalmi presztízs megítélését nem találunk lényeges különbséget az értékelésekben, tehát kijelenthető, hogy egységesen – minden képzőhelyen – hasonlóan vélekednek a foglalkozások presztízséről és a leendő szakmájukat a második helyre rangsorolják a felsorolt foglalkozások között a joghallgatók.

4. sz. grafikon

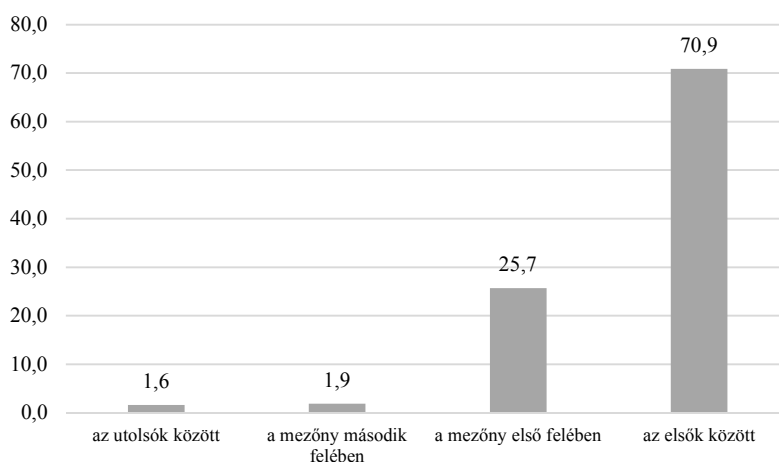
A foglalkozások társadalmi presztízspontszáma képzőhelyek szerint

A foglalkozások presztízsét másképp értékelve „*Más értelmiségi pályához képest általánosságban társadalmi presztízs szerint hol helyezkedik el a jogászság?*” a válaszoló joghallgatók az előző eredményekhez hasonlóan az elsők közé, illetve a mezőny első felébe sorolta a jogászokat.

5. sz. grafikon

Véleményed szerint más értelmiségi pályákhoz képest általánosságban társadalmi presztízs szerint hol helyezkedik el a jogászság?

A jövedelmezőség szempontjából még kedvezőbben értékelik a jogászság helyzetét a joghallgatók, mint a társadalmi presztízs szerint, a jogászokat első és második helyre a válaszolók 61,9%-a tette, a mérnököket 53,5%, míg az orvosokat 47,5%.

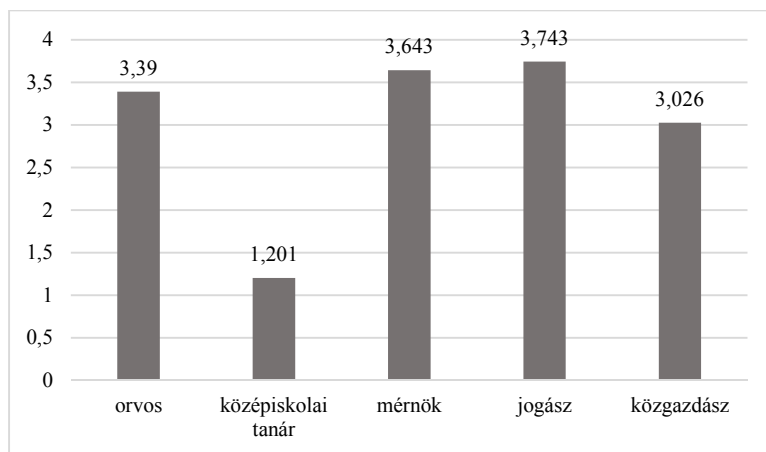
9. sz. táblázat

Jövedelmi rangsor (válaszadók %-ában megadva)

	orvos	középiskolai tanár	mérnök	jogász	közgazdász
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
1. hely	27,5	3,2	31,2	25,8	12,3
2. hely	20	0,4	22,2	36,1	21,3
3. hely	19,3	0,9	27,4	26,7	25,7
4. hely	30,2	4,2	18,1	9,4	38,2
5. hely	3,2	91,4	1,1	2	2,4

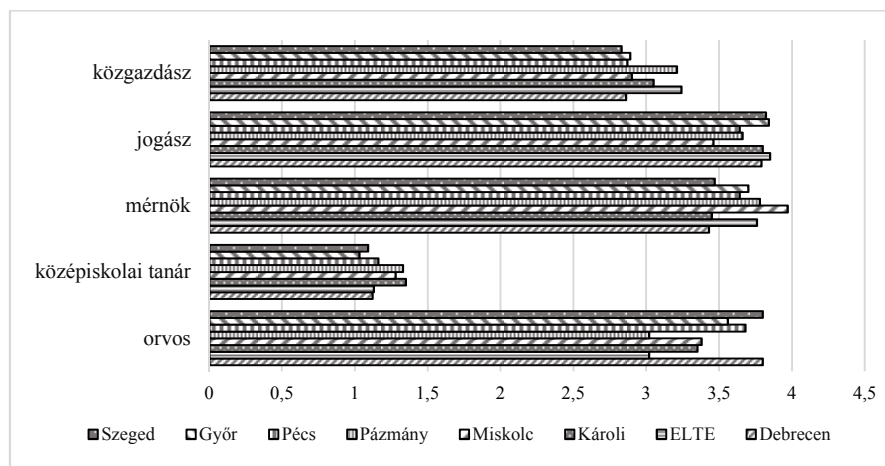
A jövedelmi presztízspontszámok alapján így a jogászok első helyre kerültek, szinte azonos pontszámmal a mérnökökkel és kicsit megelőzve az orvosokat. A jogászok (3,74) és a mérnökök (3,64) között szinte nincs különbség és az orvosok (3,39) sincsenek lényegesen lemaradva az előző két foglalkozástól.

6. sz. grafikon

A jövedelmi presztízsszámok

Képző helyenként – a kisebb eltérések ellenére – struktúráját tekintve hasonló sorrend alakult ki, egy két esetben fordult elő, hogy az anyagi megbecsültség szerint nem a jogászok kerültek az első helyre, például a miskolci és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem hallgatói a mérnököket a jogászok elé sorolták az anyagi megbecsültség szempontjából.

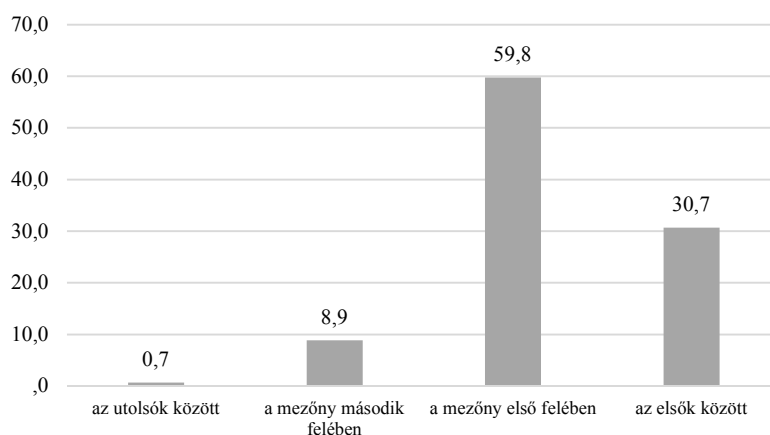
7. sz. grafikon

A jövedelmi presztízsszámok képző helyenként

Más értelmiségi pályákkal összehasonlítva – a fenti értékeléshez hasonlóan – anyagi szempontból is kedvezően látják a jogászok helyzetét, a válaszolók 90,5%-a a mezőny első felébe, illetve az elsők közé tette a jogászokat.

8. sz. grafikon

Véleményed szerint más értelmiségi pályákhoz képest általánosságban nettó havi jövedelem szerint hol helyezkedik el a jogászság?

Az elhelyezkedési lehetőségek tekintetében az orvosok és a mérnökök elhelyezkedési esélyeit látják legjobbnak a joghallgatók, az orvosokat 64,6%-uk, a mérnököket 56,8%-uk tette az első és második helyre. Ebből a szempontból a jogászok esélyeit rosszabbnak látják az előző két foglalkozás esélyeinél, őket csak a válaszolók 26,3%-a tette az első két hely valamelyikére.

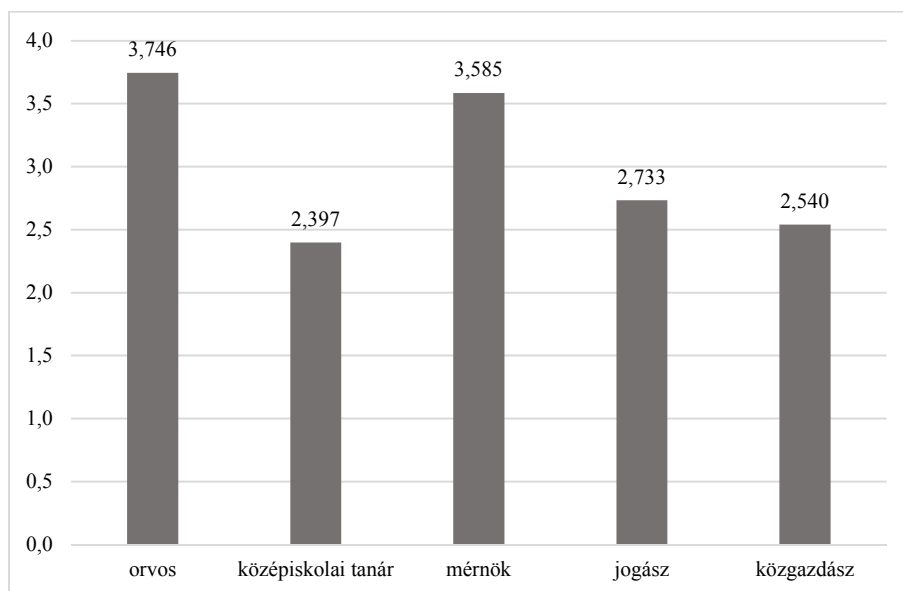
10. sz. táblázat

Az elhelyezkedési lehetőségek rangsora (válaszadók %-ában megadva)

	orvos	középiskolai tanár	mérnök	jogász	közgazdász
	%	%	%	%	%
1. hely	40,1	11,3	28,9	11,9	7,8
2. hely	24,5	14,5	27,9	14,4	18,8
3. hely	13,8	16,7	22,2	28,2	19
4. hely	13	17,6	14,9	26,1	28,4
5. hely	8,7	39,9	6	19,4	26

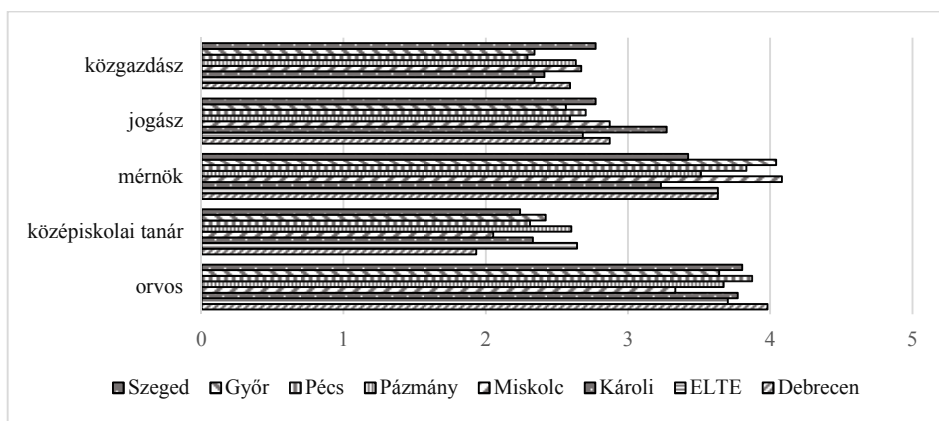
A presztízspontszámok még világosabban mutatják, hogy az orvosi és a mérnöki foglalkozások elhelyezkedési esélyeit lényegesen jobbnak látják a joghallgatók, mint a másik három foglalkozását. A jogászok ebből a szempontból a harmadik helyre kerültek ugyan, de nem sokkal előzik meg a közigazdászok, sőt még a középiskolai tanárok elhelyezkedési esélyeit sem.

9. sz. grafikon

Elhelyezkedési lehetőségek

Képzőhelyenként – a kisebb eltérések ellenére itt is – struktúráját tekintve hasonló sorrend alakult ki, egy két esetben fordult elő, hogy az elhelyezkedési esélyek szerint a jogászok nem a harmadik helyre kerültek, például a Károli Gáspár Református Egyetem hallgatói a sokkal jobb – a mérnökökkel szinte azonos – elhelyezkedési esélyeket látnak, mint a többiek. Bár nem tartozik szorosan az elemzésünk feladatai közé más foglalkozások elhelyezkedési esélyeinek elemzése, érdemes rámutatni, hogy ebből a szempontból fontos differenciáló tényező az a települési sajátosság, ami az egyetem székhelyét jellemzi. Például a település nagysága, vagy a település foglalkoztatási szerkezete, ami meghatározza, befolyásolja az egyes foglalkozások elhelyezkedési lehetőségeit a településen. Győrben, Miskolcon, de még Pécsen is magasan a legjobbnak értékelték a mérnökök elhelyezkedési lehetőségeit a joghallgatók, ami nyilvánvalóan ezen települések ipari jellegével van kapcsolatban, ami a mérnöki képzettség iránti nagyobb keresletet, az elhelyezkedési lehetőségek szélesebb körét eredményezi.

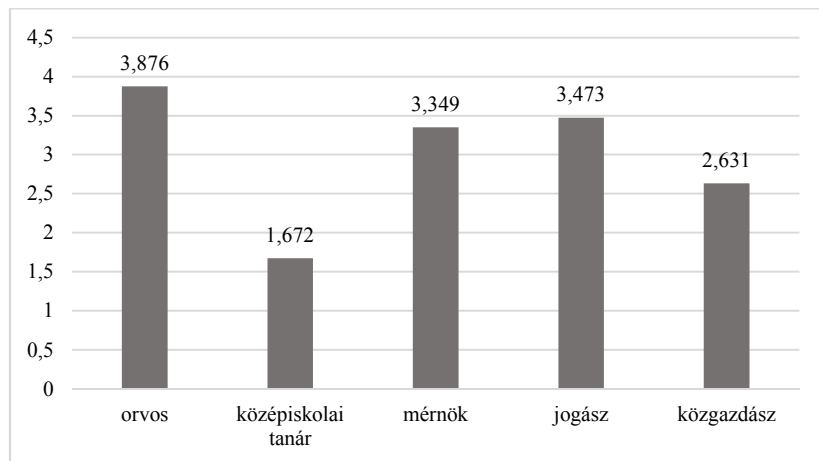
Elhelyezkedési lehetőségek képzőhelyek szerint

A megkérdezett joghallgatók szerint a jogászi pálya társadalmi presztízse, és havi nettó jövedelme alapján vezető értelmiségi pálya a magyar társadalomban. A társadalmi presztízsz szerint az orvosok után a második, a nettó jövedelem szerint első helyen áll. Az elhelyezkedési lehetőségek tekintetében azonban az orvosoktól és a mérnököktől leszakadva a harmadik helyre került, nem sokkal megelőzve a közgazdászokat és a középiskolai tanárokat. A jogászi pályát összességében pozitívan értékelték a megkérdezett jogáshallgatók ezen értelmiségi foglalkozások között, de figyelmeztető jel lehet a pálya vonzóképeségét illetően, a nem túl kedvező elhelyezkedési értékelés, annál is inkább, mert a pályaválasztás motivációi között nagyon fontosnak említették a jobb távlati munkalehetőségeket. Ha a három szempontot együtt vesszük figyelembe (mindhárom azonos súllyal), akkor az orvos – jogász – mérnök – közgazdász – középiskolai tanár sorrend alakul ki, vagyis az orvosok után a második helyre kerül a jogászi pálya, nem sokkal, de megelőzve a mérnököket.

11. sz. grafikon

Összesített státuszmutató

7. A magyar jogászság belső presztízssztruktúrája - a joghallgatók véleménye alapján

A jogászság presztízisének vizsgálatakor – a más értelmiségi szakmákkal való összehasonlításon túl – fontos kérdésnek tartottuk és tartjuk annak vizsgálatát is, hogy a joghallgatók hogyan látják a szakma belső presztízssztruktúráját, vagyis a bíró – ügyész – ügyvéd – vállalati jogtanácsos – közigazgatási, államigazgatási jogász – közjegyző foglalkozások között látnak-e különbséget. Itt is rangsorolni kellett a foglalkozásokat három szempont – társadalmi presztízis, anyagi megbecsültség és az adott szakma képviselőinek általános műveltsége, kulturális tőkéje – szerint. A következő táblázat azt mutatja, hogy az egyes foglalkozásokat milyen arányban jelölték első, második, harmadik, negyedik, ötödik és hatodik helyen 2018-ban.

11. sz. táblázat

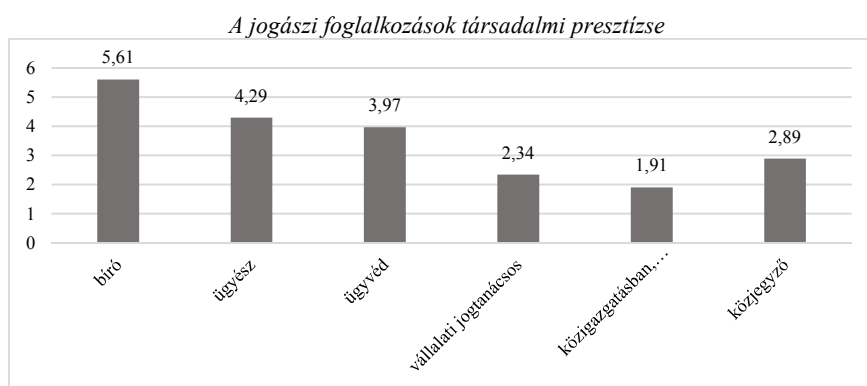
A társadalmi presztízis rangsora (válaszadók %-ában megadva)

	bíró	ügyész	ügyvéd	vállalati jogtanácsos	közigazgatásban, államigazgatásban dolgozó jogász	közjegyző
	%	%	%	%	%	%
1. hely	78,2	5,1	8,8	,9	2,4	4,6
2. hely	12,4	46,4	25,0	3,8	2,8	9,6
3. hely	5,4	29,3	34,3	7,9	4,5	18,5
4. hely	1,2	12,6	21,7	25,1	13,4	26,0
5. hely	1,4	5,0	7,0	40,5	26,5	19,7
6. hely	1,5	1,6	3,3	21,7	50,4	21,6

Ahogy a táblázat adataiból látszik, a társadalmi presztizs szempontjából a bírók kiemelkednek, őket a válaszolók 90,6%-a az első és a második hely valamelyikére rangsorolta, őket követik az ügyészek 51,5%-kal és az ügyvédek 33,8%-kal. A másik három jogász foglalkozás társadalmi presztizse az előző háromhoz viszonyítva lényegesen alacsonyabb, a vállalati jogtanácsost és a közigazgatásban, államigazgatásban dolgozó jogászt a válaszolók 4-5%-a, a közjegyzőt 14,2%-uk tette a rangsor első két helyének valamelyikére.

12. sz. grafikon

A presztizspontszámok még pontosabban mutatják a rangsort, ami szerint bíró – ügyész – ügyvéd – közjegyző – vállalati jogtanácsos – közigazgatási jogász a sorrend.

12. sz. táblázat

Jövedelmi rangsor (válaszadók %-ában megadva)

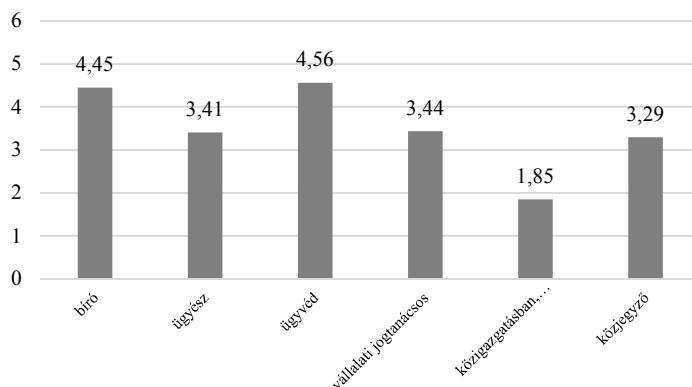
	bíró	ügyész	ügyvéd	vállalati jogtanácsos	közigazgatásban, államigazgatásban dolgozó jogász	közjegyző
	%	%	%	%	%	%
1. hely	31,0	3,4	34,1	14,6	3,0	13,9
2. hely	21,9	18,0	22,4	18,3	3,9	15,4
3. hely	20,9	25,7	20,4	12,9	4,8	15,3
4. hely	15,8	26,9	13,7	17,3	9,4	16,8
5. hely	7,8	21,3	6,9	24,0	21,3	18,7
6. hely	2,6	4,7	2,4	12,7	57,6	19,9

Ahogy a táblázat adataiból látszik, az anyagi megbecsültség szempontjából az ügyvédek az elsők, őket a válaszolók 56,5%-a az első és a második hely valamelyikére rangsorolta, őket követik a bírók 52,9%-kal, majd a vállalati jogtanácsosok (32,9%), a közjegyzők (29,3%) és az ügyészek (21,4%) és tőlük messze leszakadva a közigazga-

tásban, államigazgatásban dolgozó jogászok, akiket a válaszolóknak mindössze 6,9%-a tette a presztízssorrendben az első és második hely valamelyikére, ugyanakkor a válaszolók több, mint felénél az utolsó helyre kerültek.

13. sz. grafikon

A jogászai foglalkozások jövedelmezősége, anyagi megbecsültsége

A jogászhallgatók a presztízspontszámok alapján is úgy látják, hogy az ügyvédi foglalkozás a legjövedelmezőbb és a bírót is kedvezőbb helyzetűnek értékelték anyagi szempontból a többieknél, e két foglalkozás presztízspontszámának átlaga négy egész fölött van, míg a többi foglalkozásé négy egész alatt. Az ügyészi, a vállalati jogtanácsosi és a közjegyzői pálya anyagi megbecsültségét közel azonosnak értékelték, míg a legkevésbé jövedelmező jogászai pályának – messze lemaradva a többiektől – a közigazgatásban, államigazgatásban dolgozó jogászt tartják.

13. sz. táblázat

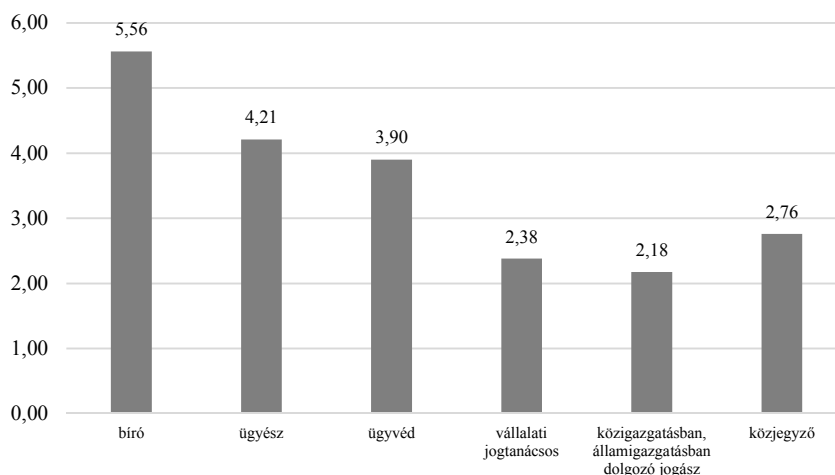
Általános műveltségi rangsor (válaszadók %-ában megadva)

	bíró	ügyész	ügyvéd	vállalati jogtanácsos	közigazgatásban, államigazgatásban dolgozó jogász	közjegyző
	%	%	%	%	%	%
1. hely	77,6	4,8	9,5	2,3	2,6	3,1
2. hely	11,3	45,5	23,5	3,9	5,3	10,3
3. hely	5,7	27,6	33,4	9,2	7,8	16,2
4. hely	2,5	13,2	19,0	25,0	14,6	25,7
5. hely	0,9	6,2	9,9	33,0	30,5	19,5
6. hely	1,7	2,6	4,8	26,6	39,3	25,0

Általános műveltség, kulturális tőke szempontjából a bírók az elsők, őket a válaszolók 88,9%-a az első és a második hely valamelyikére rangsorolta, a bírókat követik az ügyészek 50,3%-kal, majd az ügyvédek (33%) és tőlük erősen leszakadva a közjegyzők (13,4%), a közigazgatásban, államigazgatásban dolgozó jogászok (7,9%), és a vállalati jogtanácsosok (6,2%).

14. sz. grafikon

A jogászok megítélése az általános műveltségük szerint

A sorrend tekintetében a presztízspontszámok alapján a – bírók (5,56) - ügyészek (4,21) - ügyvédek (3,90) - közjegyzők (2,76) - vállalati jogtanácsosok (2,38) - a közigazgatásban, államigazgatásban dolgozó jogászok (2,18) - sorrend alakult ki.

A jogászok presztízsének más értelmiségi pályákhoz való viszonyításakor és a jogászságon belüli összehasonlításakor is olyan változásokat figyelhettünk, az 1996-os szegedi jogászvizsgálat és a 2018-as országos vizsgálat adatai között, amelyek minden bizonnyal összefüggenek azzal a társadalmi helyzettel, környezettel, amelyben az értékelések születtek. Az 1996-os adatok egy olyan társadalmi kontextusban értelmezhetők, amikor a rendszerváltás utáni társadalmi, gazdasági átalakulás, és a jogállam kiépítésének többsége zajlott Magyarországon. Ennek megfelelően a jogászi és a közgazdász szakudás is keresett volt, ami az anyagi megbecsültség és az elhelyezkedési lehetőségek terén is előkelő helyre rangsorolta e két foglalkozást. Hasonlóképpen a jogászságon belül az ügyvédek és a vállalati jogtanácsosok is kedvező helyzetben voltak anyagi és elhelyezkedési szempontból is, ami szintén magyarázható az 1996-os társadalmi, gazdasági átalakulással.

2018-ra a társadalmi környezet megváltozott, így a különböző foglalkozások értékelése is változott, a rendszerváltás idején magas társadalmi presztízssú, jó kereseti lehetőséget, jó munkaerőpiaci pozíciót biztosító foglalkozások – elsősorban a közgazdász, de kisebb mértékben a jogász is – vesztett presztízsből és helyettük az orvosok és a mérnökök kerültek kedvezőbb helyzetbe. A jogászságon belüli átrendeződés – az ügyvédek és a vállalati jogtanácsosok presztízsének csökkenése – is magyarázható azokkal a változásokkal, amelyek az elmúlt huszonkét évben lezajlottak a magyar társadalomban.

8. A joghallgatók távlati célkitűzései, a jogász-pályával kapcsolatos tervei

Zárt kérdés formájában kerestük a választ arra, hogy a felsoroltak közül mely életcélokat tartják a legfontosabbnak a joghallgatók, milyen életcélokat preferálnak, milyen életstratégiával rendelkeznek. Az alábbi táblázat foglalja össze eredményeinket.

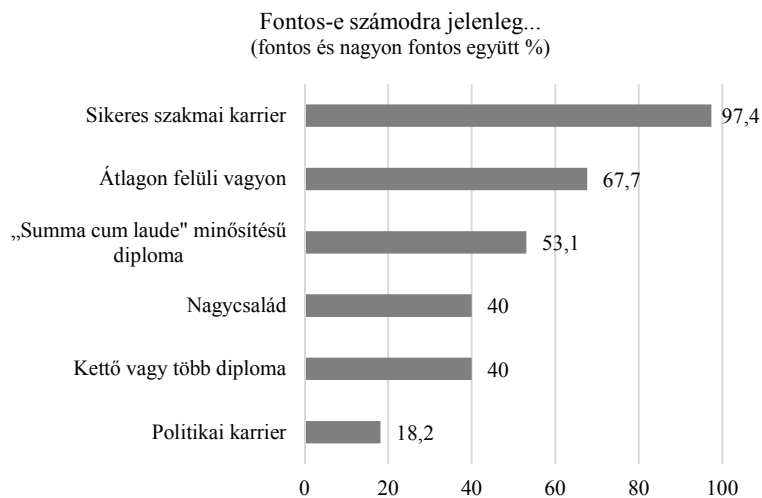
14. sz. táblázat

Joghallgatók életstratégiái (válaszadók %-ában megadva)

	egyáltalán nem fontos	nem fontos	fontos	nagyon fontos
	%	%	%	%
„Summa cum laude” minősítésű diploma	11,0	35,9	38,1	15,0
Sikeres szakmai karrier	,4	2,1	35,9	61,5
Kettő vagy több diploma	11,5	48,5	28,5	11,5
Átlagon felüli vagyon	3,5	28,8	46,5	21,2
Politikai karrier	42,5	39,3	13,1	5,1
Nagycsalád	22,6	37,4	24,8	15,2

15. sz. grafikon

A joghallgatók életstratégiái

A joghallgatók életstratégiája, a prioritási sorrendjük gyakorlatilag ugyanaz, mint az 1996-os szegedi vizsgálatban volt: sikeres szakmai karrier, átlagon felüli vagyon, „Summa cum laude” minősítésű diploma, nagycsalád, kettő vagy több diploma, és mindkét adatfelvételkor a politikai karrier volt az utolsó, a legkevésbé fontos.

A megkérdezett joghallgatóknak kicsit több, mint felének (52,9%) van konkrét elképzelése a választandó pályáról.

15. sz. táblázat

Jelenleg tudod-e már, hogy a végzés után melyik jogász pályát választanád szívesen élethivatásul?

	(%)
még nem tudom	47,1
igen tudom	52,9

Életszerű és logikusnak is tűnik, hogy a jogi tanulmányok előrehaladtával, a szakmával kapcsolatban szerzett egyre több ismeret, információ miatt egyre jobban kialakul, hogy milyen jogász pályát választanak a hallgatók, mi az, ami érdekli őket, mit tartanak megfelelőnek a maguk számára. Ebből az a feltételezés következik, hogy a felsőbb évesek, jelen esetben a negyedévesek nagyobb arányban választottak már foglalkozást maguknak, mint az első évesek. Ez a hipotézis igaznak is bizonyult, a negyedéveseknek 63%-a, míg az első éveseknek csak a 46%-a döntötte el, hogy milyen jogász pályát választ.

16. sz. táblázat

Jelenleg tudod-e már, hogy a végzés után melyik jogász pályát választanád szívesen élethivatásul?

Hányad éves joghallgató vagy?	tudja (%)
elsőéves	46
negyedéves	63

A jogász pályák presztízsének elemzésekor láttuk, hogy a bírók és az ügyészek társadalmi presztízse és az általános műveltségük, kulturális tőkájük is az elsők között van a jogász foglalkozások között, egyedül az anyagi megbecsültség területén előzik meg őket – különösen az ügyészeket – az ügyvédek. A kérdés az, hogy a jogász pálya kiválasztásakor a magas társadalmi és kulturális presztízis (bíró, ügyész), vagy az anyagi megbecsültség (ügyvéd) lesz a választást meghatározó tényező. Amennyiben az első szempont határozza meg a végzés utáni irányt, akkor a bírói, ügyészi pályát választják a hallgatók, amennyiben az anyagi motiváció az erősebb, akkor az ügyvédi. Azoknak a hallgatóknak, akik már tudják, hogy melyik pályát választják, 47,6%-a ügyvédként szeretne elhelyezkedni, bíróként 12,1%, ügyészként pedig 14,5% tervezi a későbbi működését. A jogász szakmán belüli választás motivációi közül tehát az anyagi szempont bizonyult meghatározónak, hiába magas a bírói és ügyészi foglalkozás társadalmi és kulturális presztízse, az ügyvédek anyagi lehetősége meghatározónak bizonyul a választásban. Az anyagi szempont elsődlegességét mutatja az is, hogy a vállalati jogtanácsosi foglalkozást is többen választották, mint a bírót, illetve az ügyészt, ami valószínűleg azzal függ össze, hogy a vállalati jogtanácsost kereseti szempontból kedvező pozícióban

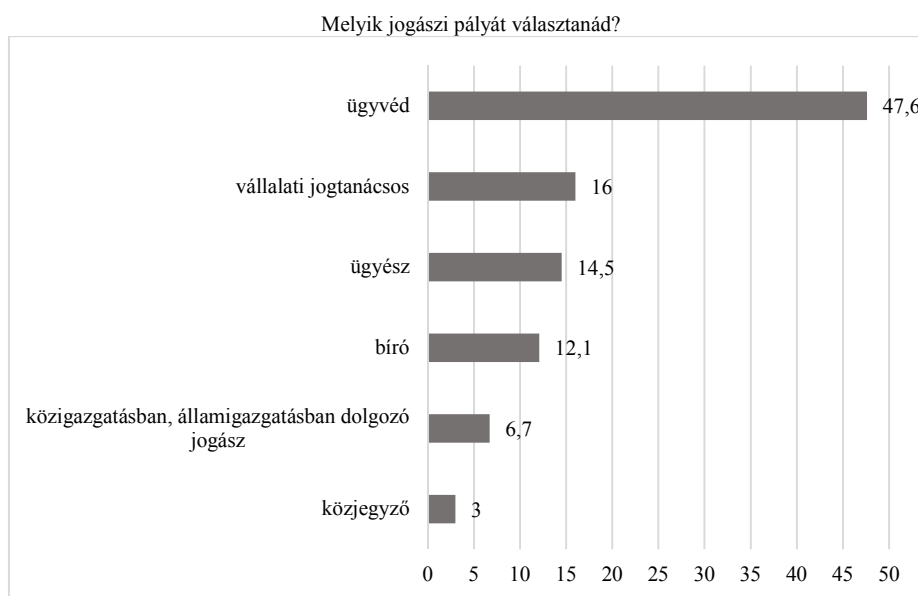
látják a hallgatók, az anyagi rangsorban az ügyvédek és a bírók után a harmadik helyen végzett, megelőzve ügyészeket is, míg a másik két szempont szerint az utolsók, illetve az utolsó előttiek.

17. sz. táblázat

A joghallgatók konkrét pályaelképzelései

Melyik jogász pályát választanád?	
	%
bíró	12,1
ügyész	14,5
ügyvéd	47,6
vállalati jogtanácsos	16,0
közigazgatásban, államigazgatásban dolgozó jogász	6,7
közjegyző	3,0

16. sz. grafikon

A joghallgatók konkrét pályaelképzelései

9. Az elhelyezkedési lehetőségek értékelése

A válaszoló hallgatók 24,3%-a szerint egészen biztosan el tudnak helyezkedni majd a végzést követően, 68,0%-uk szerint talán el tud helyezkedni, 7,6% azt válaszolta, hogy nem biztos, s 0,2% nyilatkozott úgy, hogy véleménye szerint egyáltalán nem tud majd elhelyezkedni jogászként, a diploma megszerzését követően.

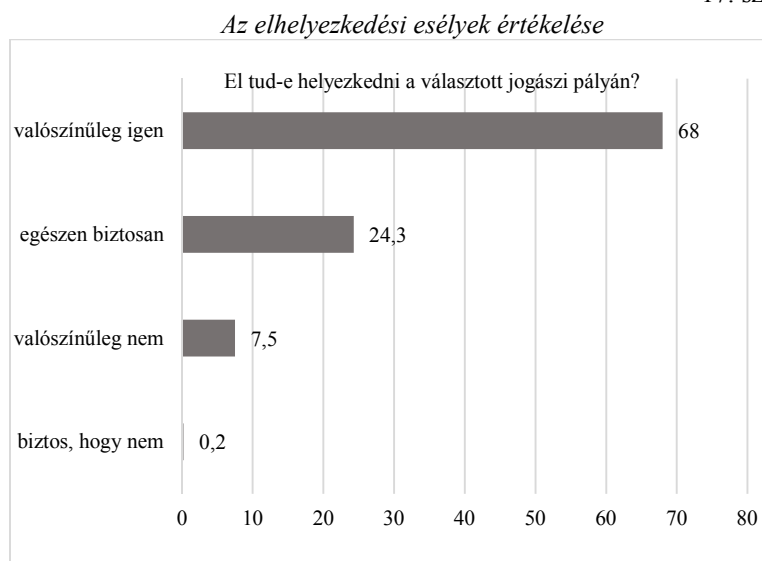
18. sz. táblázat

Szerinted az általad választott jogász pályán mennyire tudsz majd elhelyezkedni?

	%
biztos, hogy nem	,2
valószínűleg nem	7,6
valószínűleg igen	68,0
egészen biztosan	24,3

Annak ellenére, hogy a pályán való elhelyezkedés szempontjából értékelték a legrosszabbnak a jogász pályát a más értelmiségi pályákkal való összehasonlítás során, a döntő többség (92,3%) optimista, valószínűsíti, hogy el tud majd helyezkedni a választott jogász pályán. A mérsékelt pессzimisták aránya, – akik valószínűsítik, hogy nem lesz helyük –7,6%, a pesszimisták pedig, akik semmi esélyt nem látnak az elhelyezkedésre nagyon kevesen vannak, a válaszolók 0,2%-a látja teljesen reménytelennek a választott pályán való elhelyezkedést.

17. sz. grafikon

Évfolyamok szerint nincs lényeges különbség az első és a negyedévesek között, a felsőbb évesek kicsit pesszimistábbak, de csak néhány százalékkal vannak kevesebben közöttük az optimisták és többen a pesszimisták, mint az első évesek között.

19. sz. táblázat

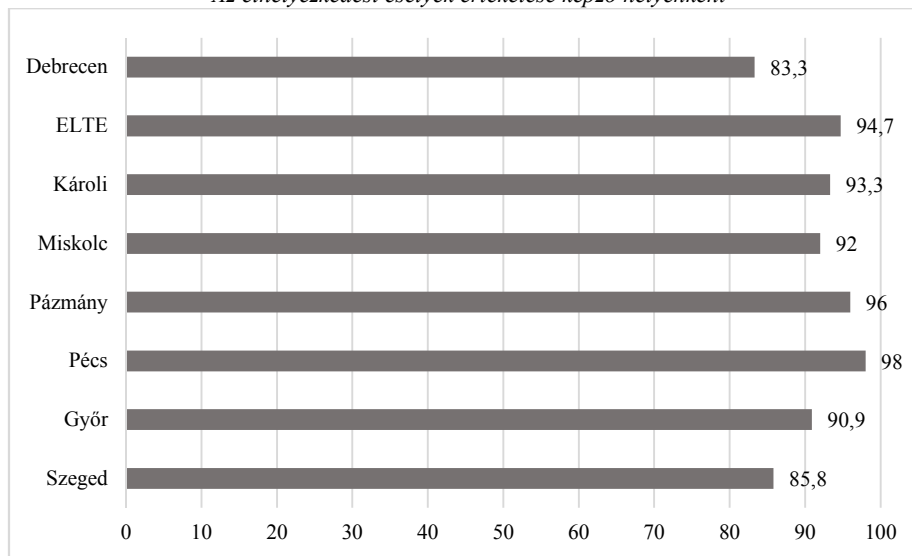
Szerinted az általa választott jogász pályán mennyire tudsz majd elhelyezkedni?

	első éves (%)	negyedéves (%)
biztos, hogy nem		,4
valószínűleg nem	6,6	9,3
valószínűleg igen	70,1	69,5
egészen biztosan	23,4	20,8

Képző helyenként Szegeden és Debrecenben a legalacsonyabb az optimisták aránya, a teljes mintában a válaszolók 92,3%-a valószínűsítette, hogy el fog tudni helyezkedni a választott területen, ez az arány a fenti két képző helyen ettől lényegesen alacsonyabb, 85,8%, illetve 83,3%. A többi helyen rendre 90% fölötti az optimisták aránya és közülük is kiemelkedik a Pázmány Péter Katolikus Egyetem (96%) és a Pécsi Tudományegyetem (98%) hallgatóinak optimizmusa.

18. sz. grafikon

Az elhelyezkedési esélyek értékelése képző helyenként

Arra a kérdésünkre, hogy a kérdőívünket kitöltő hallgatók szerint van-e jelenleg a jogászok körében munkanélküliség, a hallgatók 77,6%-a igennel válaszolt, míg 22,4%-uk szerint nincs munkanélküliség.

20. sz. táblázat

Szerinted jelenleg van-e munkanélküliség a végzett jogászok körében?

	%
nincs	22,4
van	77,6

Évfolyamok szerint nincs lényeges különbség, az első évesek 79%-a, a negyedévesek 77%-a látja úgy, hogy van munkanélküliség a végzett jogászok körében.

21. sz. táblázat

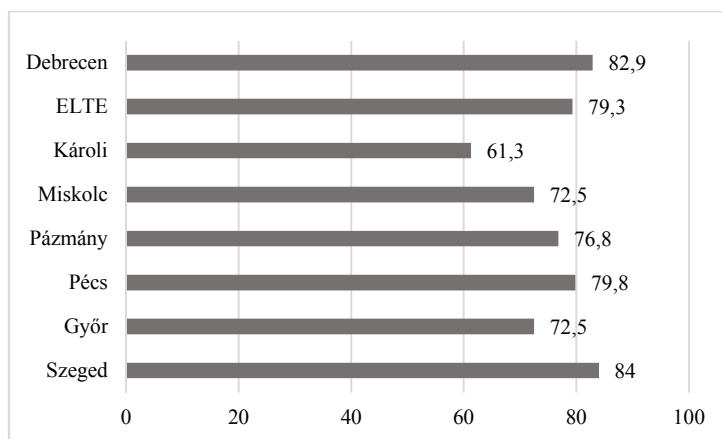
Szerinted jelenleg van-e munkanélküliség a végzett jogászok körében évfolyamok szerint?

Hányad éves joghallgató vagy?	Van munkanélküliség (%)
elsőéves	79,0
negyedéves	77,0

Képzőhelyek szerint Szegeden (84%) és Debrecenben (82,9%) vélekednek legtöbbször úgy, hogy létezik jogászai munkanélküliség, ami feltehetően összefügg azzal, hogy ezen a két képzőhelyen volt a legalacsonyabb az optimisták aránya az elhelyezkedést illetően.

19. sz. grafikon

Szerinted jelenleg van-e munkanélküliség a végzett jogászok körében képző helyenként?

Összehasonlítva más értelmiségi pályákkal, sokkal jobb egy frissen végzett jogász munkalehetősége a válaszadó hallgatók 9,6%-a szerint, 67,3% szerint jobb, 22%-uk szerint rosszabb és mindössze 1,2%-uk szerint sokkal rosszabb.

22. sz. táblázat

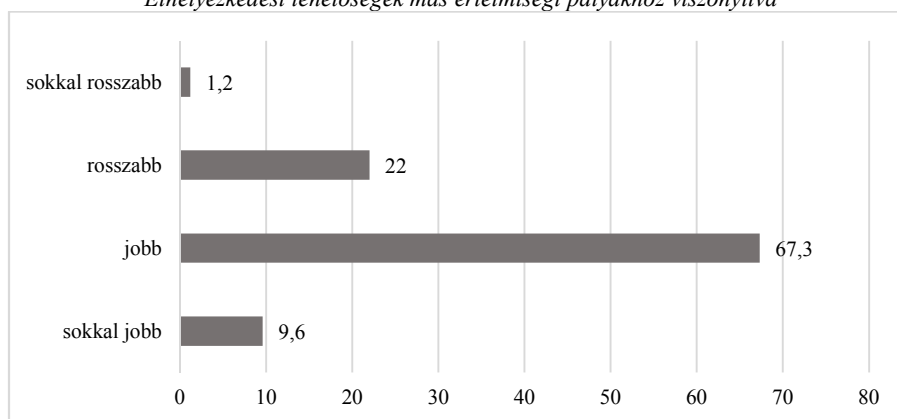
Elhelyezkedési lehetőségek más értelmiségi pályákhoz viszonyítva

Szerinted más értelmiségi pályákhoz viszonyítva általában milyen lehetőségei vannak képesítésének megfelelő, állandó munkát találni egy frissen végzett jogásznak napjainkban?

	%
sokkal rosszabb	1,2
rosszabb	22,0
jobb	67,3
sokkal jobb	9,6

20. sz. grafikon

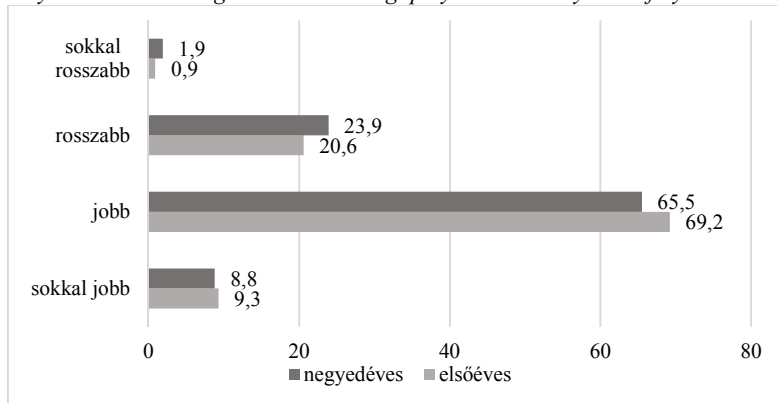
Elhelyezkedési lehetőségek más értelmiségi pályákhoz viszonyítva

Évfolyamok szerint itt sincs lényeges különbség az első és negyedéves hallgatók válaszai között, lényegében néhány százalékos eltéréssel ugyanolyan választ adott mindkét évfolyam.

21. sz. grafikon

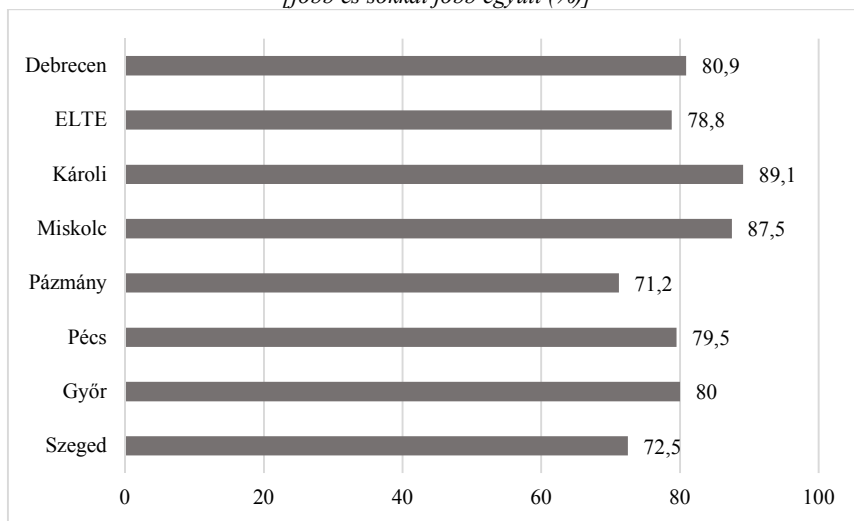
Elhelyezkedési lehetőségek más értelmiségi pályákhoz viszonyítva évfolyamok szerint

Képző helyenként Debrecenben és a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen látják a legkevesebben úgy a hallgatók, hogy a végzett jogászoknak jobb az elhelyezkedési lehetősége, mint a többi értelmiségi pályán, ugyanakkor Miskolcon (87,5%) és a Károli Gáspár Református Egyetemen tanulók (89,1%) az átlagnál (76,9%) jóval nagyobb arányban látnak kedvező elhelyezkedési lehetőségeket a jogászai, mint más értelmiségi pályákon.

22. sz. grafikon

Elhelyezkedési lehetőségek más értelmiségi pályákhoz viszonyítva képző helyenként [jobb és sokkal jobb együtt (%)]

Konklúzió

Jelen tanulmányban a kérdőíves kvantitatív vizsgálat azon eredményeit mutattuk be, ami a joghallgatók jogi pályára kerülésének körülményeit, és a pályával kapcsolatos elképzeléseit vázolja. Arra kerestük a választ, hogy a joghallgatók pályaválasztását mi befolyásolja elsősorban. Vajon érdeklődésük, vagy valamilyen külső (pl. szülői) ráhatás eredményeként született meg bennük a döntés? Ugyancsak megvizsgáltuk, hogy miként vélekednek a hallgatók a különböző hivatások (azon belül a jogász hivatás) presztízseről, mely a motivációt alapjaiban meghatározhatja. Vizsgáltuk továbbá elképzeléseiket abban a tekintetben is, hogy a jogász pályákat presztízsz szempontból hogyan értékelik. A „belső” presztízszstruktúra feltárásával összefüggésben távlati elképzeléseikről is képet kívántunk kapni. Kíváncsiak voltunk arra is, hogy mennyire tartanak a munkanélküliség lehetőségétől, és mennyire számítanak arra, hogy el tudnak helyezkedni az általuk választott pályán.

A 2018-as vizsgálatban a joghallgatók 20,5%-a általános iskolában, 61,3%-a középiskolában, 7,3%-a közvetlenül a jelentkezési lap kitöltésekor, s mindössze 3,1%-a munkavállalást követően döntötte el, hogy jogász szakra jelentkezik. Mindez azt mutatja, hogy a pályaválasztás központi színtere továbbra is a középiskola. A hallgatók pályaválasztását mindenekelőtt a „Jobb távlati munkalehetőségek”-be és a „Jó kereseti lehetőségek”-be vetett hit határozza meg. Mindkét tényezőt a hallgatók több, mint 90%-a fontosnak tartotta. Ugyancsak jelentősége volt a pálya presztízisének is. Jelentősebb motiváló tényezőnek bizonyult még a megszerzhető „Doktori cím” is, és a felvételnél figyelembe vett tantárgyak is. A joghallgatók túlnyomó többsége továbbra is humán érdeklődésű, és elenyésző részük jelölt meg reál tárgyakat érdeklődési területként. Az is kimutatható, hogy a „szülő, testvér, barát példájának” fontossága és a „szülői nyomás” nem számítanak erős motivációs tényezőnek.

Megállapítást nyert, hogy az orvosi mellett a jogász pálya presztízset is kiemelkedőnek értékelték a joghallgatók, és a társadalmi presztízsz rangsorban az orvos – jogász – mérnök – közgazdász - középiskolai tanár sorrend alakult ki. A joghallgatók leendő szakmájuk társadalmi presztízset tehát továbbra is jónak értékelik. A jövedelmezőség szempontjából még kedvezőbben értékelik a jogászság helyzetét a joghallgatók, mint a társadalmi presztízsz alapján. A jogászokat első és második helyre a válaszolók 61,9%-a tette, miközben a mérnököket 53,5%, míg az orvosokat 47,5%.

A jogász pálya belső presztízisének elemzésekor láthattuk, hogy a bírók és az ügyészek társadalmi presztízse és az általános műveltségük, kulturális tőkéjük is az elsők között van a jogász foglalkozások között, miközben az anyagi megbecsültség területén megelőzik őket az ügyvédek. Ezzel a hallgatói hittel párhuzamosan a hallgatók 47,6%-a ügyvédként, bíróként 12,1%, ügyészként pedig 14,5% tervezi karrierjét.

A pályán való elhelyezkedés szempontjából a hallgatók a felsorolt hivatások közül a legrosszabbnak a jogász pályát ítélték meg. A döntő többség (92,3%) ugyanakkor optimista, és valószínűsíti, hogy el tud majd helyezkedni a választott jogász pályán.

Az „életstratégia” vizsgálata során megállapítást nyert, hogy a joghallgatók prioritási sorrendje gyakorlatilag egybeesik az 1996-os szegedi vizsgálat eredményeivel: sikeres szakmai karrier, átlagon felüli vagyon, „Summa cum laude” minősítésű diploma, nagycsalád, kettő vagy több diploma, és mindkét adatfelvételkor a politikai karrier volt az utolsó, a legkevésbé fontos szempont.

A fenti megállapítások önmagukban is sokatmondó, ám meglehetősen „száraz” ténymegállapítások csupán, melyek további elemzésére a hallgatók szociális hátterére, gazdasági helyzetére, korábbi tanulmányi eredményeire vonatkozó adatok feldolgozását követően kerül sor.

ATTILA BADÓ – JÁNOS LŐRINCZI – ZSÓFIA PATYI

EMPIRICAL RESEARCH ABOUT MOTIVATIONS, GOALS AND
LIFE STRATEGIES OF HUNGARIAN LAW STUDENTS

(Summary)

This study presents the research which is aimed at gathering comprehensive knowledge of the Hungarian law student community. The underlying objective lies in revealing law students' legal knowledge, attitudes and motivations as well as their preferences regarding the values set forth in the Fundamental Law of Hungary. Another objective of this research encompasses obtaining information on the efficiency and effectiveness of legal training in Hungary, which potentially results in providing useful knowledge for both law faculties and the legislator.

The research is in part based on the comparative legal sociological survey which was carried out among law students in the Law Faculty of Szeged University, at the time known as Attila József University, Hungary in December 1996 and that of Göttingen University, Germany in the summer of 1997. This previous research involved an in-depth analysis of the law students' attitudes, motivations and vocation.

This study presents the findings of the questionnaire-based quantitative research which showcases the circumstances under which law students entered the legal field and what they have envisaged in connection with it.